

Homö:s KommunHandbok

- en vägledning för dig som arbetar med nyanlända

Den här handboken har tagits fram av HomO
Författare: Anna-Carin Jansson och Maria Jacobson
HomO, 2008

Introduktion

Ibland blockeras vi i vår syn på andra människor genom våra förväntningar på särskilda åsikter eller kunskaper hos personer vi möter från andra delar av världen. Förväntningar som gör att vi medvetet eller omedvetet väljer att inte ta upp samtalsämnen, förslag på praktikplatser, idéer om lämpliga utbildningar etc. Att informera om rätten till likabehandling oavsett sexuell läggning handlar både om att se till att de som ansvarar för introduktionen i en kommun får kunskaper och att den som kommer som nyanländ informeras om mänskliga rättigheter och skydd mot diskriminering i Sverige.

Den här handboken riktar sig till dig som arbetar med nyanlända inom något verksamhetsområde. Texterna finns även tillgängliga på HomO:s Kommunwebb där du också hittar fullständiga länkar till ytterligare användbart material.

Välkommen att bryta heteronormen

Sverige är ett öppet land där alla människor behandlas lika. Detta betraktas som en självklarhet för många som lever här. Det är också en bild som är internationellt känd. Alla människor som kommer hit för att arbeta, eller som flyr på grund av krig, förföljelse eller av andra skäl, ska introduceras till landet.

På denna väg möter han eller hon en mängd professionella yrkesutövare; tolkar, flyktingkonsulenter, handläggare på socialtjänsten och bostadsförmedlingen, studievägledare och lärare på SFI, för att nämna några. Alla dessa verksamheter är specialiserade på sina områden. Liksom samhället i stort är de också präglade av heteronormen – en informell och outtalad föreställning om att alla är heterosexuella. Den är så självklar att heterosexualitet knappt ses som en sexuell läggning – utan bara som det "normala". En konsekvens av denna dominerande föreställning är att homo- och bisexualitet görs till något "avvikande". Ett vi-och-dom-tänkande upprätthålls.

Visst vet de flesta att det finns homo- och bisexuella personer bland de nyanlända – men sällan ifrågasätts idén om den heterosexuella läggningens allmängiltighet. Eller hur utestängande den fungerar för dem som bryter

mot normen. I samhällsinformationen ingår att berätta om lagarna mot diskriminering och trakasserier, bland annat på grund av sexuell läggning. För många nyanlända är det enda gången ämnet kommer på tal. I läromedel för både barn och vuxna är homo- och bisexualitet osynligt. Blanketter tar oftast hänsyn endast till heterosexuella personers levnadsförhållanden.

Heteronormen i kombination med föreställningar om att människor från "andra kulturer" har ett annat synsätt mot homo- och bisexuella gör att många drar sig för att ta upp sexuell läggning i bemötandet av nyanlända. I sin tur kan det betyda att den nyanlända – om han eller hon råkar vara homo- eller bisexuell – ges fel, eller ingen, information om vart det är lämpligt att vända sig eller om vilka rättigheter man har.

I bemötandet ger heteronormen upphov till en motstridig bild för dem som är nyanlända. Å ena sidan förklaras att Sverige är ett land där alla – oavsett sexuell läggning – har lika rättigheter och skyldigheter. Å andra sidan osynliggörs homo- och bisexualitet i den information och de läromedel som erbjuds. Dessutom känner många som arbetar med introduktion sig hämmade att ta upp sexuell läggning på grund av att det är ett "känsligt" ämne.

"Vill du inte gifta dig?"

"Va? Vad menar du?" sa tolken om och om igen. "Vill du inte gifta dig?" Jag fick panik. Hur skulle jag få honom att förstå att problemet inte var att jag skulle giftas bort – utan att jag tyckte om kvinnor?

Flyktingkonsulentsen hade blivit förvånad när jag hade bett om ett enskilt samtal – utan min familj. Vi hade fått asyl och flyttat till en stad i norra Sverige. Det såg bra ut för oss. Mamma hade redan jobb och vi gick alla och lärde oss svenska. Men min glädje var blandad. Min familj ville att jag omedelbart skulle gifta mig med en äldre manlig kusin, som bott i Sverige några år. Genom svenskläraren hade jag tagit reda på att man inte fick giftas bort hur som helst i Sverige. Jag trodde jag kunde prata med mamma om det. Men jag skulle inte kunna tala med henne om att jag tyckte om kvinnor. Därifrån jag kommer talar man inte om det och jag hade till och med en släkting som suttit i fängelse för att han älskade män. För familjen fanns han inte längre.

Jag sa med hög röst: "Översätter du ordentligt? Jag gillar inte män, jag älskar kvinnor!" Det kändes som hela livet stod på spel – den här konsulentens måste förstå. Hon såg förstående ut. Jag satsade allt och gick fram och kramade henne för att visa att det var kvinnor jag ville krama – inte män.

Konsulentens såg häpen ut och lite generad. På hennes svar begrep jag att tolken inte förstätt och inte framfört det jag ville få fram: "Nämen vad gulligt! Säg att jag uppskattar kramen. Man behöver inte gifta sig i Sverige om man inte vill."

”Du bör ligga lågt”

Jag var så glad – äntligen hade jag fått ett jobb jag verkligen ville ha. Som SFI-lärare kunde jag kombinera mina intressen för svenska, pedagogik och andra länder. Det var genom Lena, en bekant som arbetar med flyktingmottagning som jag fick tips om jobbet.

Min sambo Eskil och jag beslöt att bjuda ut Lena för att fira. En trevlig kväll – men eftersmaken blev bitter. Vi kom att tala om att Eskil och jag skulle gifta oss till sommaren, eller rättare sagt ingå registrerat partnerskap, som det så oromantiskt heter. Lena gratulerade oss men sa strax efteråt att jag nog bör ligga lågt med det där att jag är böj på mitt nya jobb.

Ända sedan jag ”kom ut ur garderoben” i 17-årsåldern har jag i de flesta situationer varit öppen med min sexuella läggning. När jag undrade varför jag skulle hålla det dolt just där, svarade Lena att det var av hänsyn till mig hon föreslog det. Hon menade att ”som du vet kommer många elever från länder där man är intoleranta och fördomsfulla mot homosexuella”. Och ”vad jag sysslade med i sängkammaren” hade ju ingen med att göra.

Jag sa inte så mycket mer men samtalet satte igång en mängd tankar och känslor. Jobbet innebar inte bara att förmedla det svenska språket utan också kunskaper om samhället med sina demokratiska principer. Skulle jag förutsätta att mina elever var intoleranta och fördomsfulla? Var inte det väldigt fördomsfullt? Och

framför allt; jag utgick ifrån att några elever i varje klass var homo- eller bisexuella – vad skulle det innebära för dem om de möttes av tystnad? Om de nu kom ifrån områden där homo- och bisexualitet uppfattades som något negativt så skulle min tystnad spä på en känsla av att inte räknas. Mot bakgrund av talet om våra fina principer om allas lika värde – var det inte viktigt att föra upp alla frågor som rör diskriminering och fördomar?

Av erfarenhet visste jag att elever – oavsett ålder – ville veta något om den de träffar varje dag. Jag skulle inte kunna svara på frågor om vad min fru heter, om jag har barn eller vad jag gjort under jullovet. Och inte skulle jag kunna prata om det med kollegorna heller. Jag skulle bli en halv – eller ingen – person för alla jag mötte i jobbet.

Det skulle inte kännas bra att inte kunna vara mig själv – men kanske var det klokt att hålla tyst? Jag funderade också över Lena och hennes ord om ”vad jag sysslade med i sängkammaren”. Lena är gift med en man. Om hon berättar det på jobbet säger det ju inget om vad de båda sysslar med i sängkammaren? Ju mer jag tänkte, desto osäkrare blev jag. Men så en dag landade jag i mig själv igen: Nej, det finns ingen väg tillbaka! Jag vågar stänga några garderobsdörrar för andra. I mitt Sverige är alla välkomna – oavsett sexuell läggning!

Kärlek med andra ord

”Min väninna”. ”Han tillhör familjen.” ”Sån”. Framför allt bland äldre homosexuella finns det personer som använder omskrivningar för att säga att de själva – eller någon annan – är homo- eller bisexuella. Präglade av en tid då kärlek mellan personer av samma kön betraktades som tabu kan det finnas en rädsla eller ovana att vara öppen med vem man är. I Sverige var frivilliga sexuella handlingar mellan vuxna personer av samma kön kriminella fram till 1944. Först 1979 ströks homosexualitet ur Socialstyrelsens förteckning över sjukdomar. Själva begreppet homosexualitet började användas på 1800-talet – och ersatte då uttryck som ”sodomit” och ”det onämnbare”. Det är först under de senaste decennierna som samkönade pars kärlek har börjat likställas med olikkönade pars i Sverige.

Blankett-Sverige måste uppdateras

Blanketter bör vara anpassade efter alla människor – oavsett sexuell läggning. Sveriges Kommuner och Landsting gjorde därför under 2007, tillsammans med Kommentus som är ett av de största blankettföretagen i Sverige, en översyn av blanketter. Syftet är att säkerställa att samtliga invånare ska ha möjlighet att kunna fylla i formulär och blanketter utifrån var och ens faktiska livssituation. Idag finns det kommuner som tillhandahåller blanketter som endast tar hänsyn till heterosexuella personers levnadsförhållanden. På Sveriges Kommuner och Landsting hoppas man genom översynen påskynda kommunernas arbete med nödvändiga uppdateringar.

Våga fråga

"Tillvaron för homo- och bisexuella i många länder runt om i världen är enligt flera mänskorsrättsorganisationer i stort sett negativ. Och det handlar inte enbart om vilka formella rättigheter människor har i ett specifikt land utan också om hur dessa efterlevs." Så står det i "Samspelet", ett material från RFSL. Mot bakgrund av detta är det angeläget att ta upp frågan om sexuell läggning med nyanlända – även om man tycker det är obekvämt att tala om "vissa" saker. Samspelet innehåller lättillgängliga texter om olika maktperspektiv i bemötandet av nyanlända.

Läs hela materialet på: www.rfsl.se

Stigma som sitter i

I Folkhälsoinstitutets studie av 21 homosexuella invandrade kvinnors och mäns situation, framgick att de ofta är uppvuxna i samhällen som i hög grad avvisar homosexualitet. Vid ankomsten till Sverige upplevde de att de mötte en förhållandevis öppen hållning till homosexualitet. Trots det tog det många år för de flesta att lägga ursprungslandets negativa syn på homosexualitet bakom sig. Läs mer i "...som en kamel med två pucklar, Om homosexuella invandrare i Sverige", 2002.

Studien kan laddas ner på: www.fhi.se

"Vi tolererar alla här"

Tolerans och acceptans innebär för de flesta något fint. Men är tolerans i alla sammanhang ett odelat positivt ord? Vem har möjlighet att tolerera vem? Är det skillnad på att vara tolerant och att bli tolererad? Kan till exempel en homosexuell person uttrycka sin tolerans genom att säga: "Sophia, jag har inget emot att du gifter dig med en man. För mig är det helt okej att du är hetero." Samma sak gäller ordet acceptans. Skulle en heterosexuell person kunna få höra: "Här är du välkommen, vi accepterar alla hur de än är." Ömsesidig respekt utgår från ett jämbördigt möte.

Osynliga för socialtjänsten

Personer som har gått i långvarig terapi men som under samtalen aldrig har vågat berätta om sin sexuella läggning. Familjerådgivare som uppmanat homosexuella ungdomar att "ha förståelse" för föräldrar som vägrar acceptera dem. Äldre livskamrater som förbisetts av hemtjänsten.

I Socialstyrelsens kartläggning "Sexuell läggning och bemötande i socialtjänsten" från 2004 konstateras att det inom socialtjänsten förekommer både diskriminering och trakasserier av homo- och bisexuella klienter, men att det största problemet är att dessa personer är osynliga och att socialtjänsten i de flesta kontakter utgår ifrån att alla lever ett heterosexuellt liv. Osynligheten kan bland annat leda till att enskilda personer inte får det stöd de behöver och har rätt till. En av rapportens slutsatser blev därför att det bland annat behövs mer reflektion och fördjupning i socionombildningen i frågor om den sexuella läggningens betydelse i det sociala arbetet.

Ladda ner rapporten i pdf-format på: www.socialstyrelsen.se

Rädsla hindrar anmälan

När hatbrott diskuteras handlar det ofta om främlingsfientlighet. Den näst vanligaste kategorin hatbrott utgörs av hatbrott med homofobiska motiv. I polisens "Handledning för att förbättra stödet till offer för homofobiska brott" identifieras faktorer som gör offer för homofobiska brott tveksamma att anmäla brottet. Bland faktorerna finns:

- För flyktingar eller för dem som ännu inte fått permanent uppehållstillstånd i landet; en allmän rädsla för att "hamna i myndigheternas register" och därmed riskera att bli utvisade.
- Problem/barriärer på grund av kulturella och/eller språkliga svårigheter/handikapp.
- En allmän skam och förödmjukelse över att bli betraktad som ett offer. Även stigmatisering på grund av hiv-problematiken.

Handledningen kan även användas av socialtjänsten. Ladda ner den på: www.polisen.se

Har du tänkt på...

... att sexuell läggning handlar om så mycket mer än det som händer i sängkammaren?

Se igenom härskarteknikerna

Vad är det som händer i situationer och möten som homo- och bisexuella upplever som kränkande eller utestängande? Den norska socialpsykologen Berit Ås har identifierat de sex vanligaste härskarteknikerna. De kan vara såväl avsiktliga som oavsiktliga. Härskarteknikerna finns både på individuell och på samhälls nivå. Med utgångspunkt från härskarteknikerna kan personal och lärare som möter nyanlända göra sig medvetna om olika dominansförhållanden. När man förstår vad som händer är det lättare att bryta mönster.

OSYNLIGGÖRANDE

Att tysta eller marginalisera personer genom att ignorera dem. Att alltid i alla sammanhang utgå ifrån att exempelvis alla elever i SFI är heterosexuella är ett sätt att osynliggöra homo- och bisexualitet. I till exempel läromedel framstår heterosexualitet som det enda normala och eftersträvansvärda. Homo- och bisexualitet blir därmed något avvikande och icke önskvärt.

FÖRLÖJLIGANDE

Att framställa någons argument, en person eller grupp, som löjlig eller oviktig. Språkbruk och gester som anspelar på stereotypa uppfattningar. Skämt om till exempel fjolliga bögar med viftande handleder kan vara ett sätt att förlöjliga homo- och bisexuella. Ibland sägs att det bara handlar om jargong och därför inte är "så farligt".

UNDANHÅLLANDE AV INFORMATION

Att utestänga eller marginalisera någon genom att undanhålla väsentlig information. Om man inte i introduktionen berör frågor om sexuell läggning – hur ska då nyanlända veta vad som gäller i Sverige?

DUBBELBESTRAFFNING

Att försätta någon i en situation där han eller hon nedvärderas och bestraffas oavsett vilket handlingsalternativ personen väljer. En nyanländ person kan kanske inte komma ut inför sina landsmän på grund av att hon vet att det inte skulle accepteras. Personen tvingas välja mellan att vara den hon är – och bryta kontakten – eller att hålla tyst och göra våld på sig själv. Oavsett vilket handlingsalternativ hon väljer upplever hon sig försatt en situation där hon nedvärderas och bestraffas. Ett generellt arbete för att motverka diskriminering i introduktionen medför i förlängningen att dessa situationer kan undvikas.

PÅFÖRANDE AV SKULD OCH SKAM

Att få någon att skämmas för sina egenskaper eller att antyda att något de utsätts för är deras eget fel. Om en SFI-lärare inte griper in när kränkande kommentarer om homosexuella uttrycks i klassrummet förstärks homosexuella elevers känsla av utanförskap. Tystnad signalerar medhåll.

OBJEKTIFIERING

Att bli sedd och värderad enbart som ett objekt eller när en individ får representera en hel grupp som värderas utifrån stereotypa föreställningar. En nyanländ iranier som är öppen med sin homosexualitet riskerar att bli "den homosexuella iraniern". Den sexuella läggningen sätts i förgrunden och personens andra egenskaper bortses från.

Läs mer om härskartekniker och bekräftelsetekniker på exempelvis: www.su.se

Visa var du står

Om du inte blir bra bemött när du köper möbler – ja, då kan du välja bort butiken. Men kommer du som nyanländ flykting till en kommun och ska introduceras kan du inte välja bort handläggaren eller läraren. Du är i beroendeställning. Och då blir det professionella bemötandet än viktigare, säger Carlos Diaz som arbetar med utbildnings- och arbetslivsfrågor på RFSL, Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter.

Nyanlända flyktingar eller invandrare som kommer till en kommun möter flera olika myndighetspersoner och yrkesutövare. Personutredning för eventuellt ekonomiskt stöd ska göras, bostad ska ordnas, utbildning eller arbete ska sökas.

– Alla som arbetar med introduktion av nyanlända flyktingar – oavsett om man arbetar inom socialtjänsten, med utbildning, bostäder, eller arbetsförmedling – behöver göra sig medvetna om heteronormen, den för givet tagna föreställningen om att alla är heterosexuella. Det kan gälla till exempel en utredning av en person; då behövs så korrekta uppgifter om familjesituation och livsvillkor som möjligt för att ge personen rätt stöd och vägledning, säger Carlos Diaz.

– Vissa nyanlända kan känna tvekan inför att tala om sexuell läggning med en myndighetsperson. De kan komma från områden där det inte talas högt om sexuell läggning, eller där sexuella handlingar mellan människor av samma kön är kriminaliserade. Det kan vara så illa att en nyanländ förföljts på grund av sexuell läggning. Kanske är det första gången den nyanlända berättar om hur hon eller han är. Då är det extra viktigt att visa att man som personal har reflekterat över ämnet. Det syns ju inte utanpå vilken inställning en handläggare har.

Hur visar man då att man reflekterat? Carlos Diaz nämner flera möjligheter. Vad står det på kommunens hemsida? Man kan också använda sig av rummet, till exempel. Hur ser informationsmaterialet som ligger framme ut? Finns det material som handlar om sexuell läggning? Om mänskliga rättigheter? Är det lättläst? Om man har bilder av människor på sitt rum kan man fundera över i vilka sammanhang de finns. Är det traditionella mamma-pappa-barnbilder eller finns också andra konstellationer? Med hjälp av bilder kan man visa sin inställning.

– Att använda ett könsneutralt språk är ett annat sätt att visa att man är medveten. Man ska också vara noggrann i val av tolk. Använd auktoriserade tolkar som har tystnadsplikt – till skillnad från exempelvis anhöriga. Tolkarna måste också förstå varför man använder ett könsneutralt språk.

Ett könsneutralt språk är ett sätt att visa att man har reflekterat över frågor kring sexuell läggning, menar Carlos Diaz på RFSL.

Carlos Diaz menar att introduktionen påverkar en nyanländ persons möjligheter till inträde i samhället mycket konkret. Utgår man ifrån att alla är heterosexuella lämnas från början otillräcklig eller fel information. Om en nyanländ person inte får veta att det är okej att prata om sin familj, oavsett hur den ser ut, kan han eller hon inte heller fråga och bli informerad om sina rättigheter. Detta kan hindra den nyanlända att söka rätt instanser för omsorg, vård och ekonomiskt bistånd. Han menar också att det i Sverige finns en föreställning om att vi är duktiga på det här med mänskliga rättigheter och antidiskriminering. Det stämmer att den formella jämlikheten och demokratin är betydande – men det är en annan sak hur vi lever upp till idealen.

– Det finns också en rädsla att ta upp ämnet, utifrån föreställningar om ”de andras” bakgrund, kultur eller ursprung. Då får man ställa sig frågan: vad är det värsta som kan hända om jag lyfter sexuell läggning? Ja, någon kan ta illa upp – men då kan man hänvisa till att det ingår i jobbet. Ofta säger den här rädslan mer om oss själva än om de nyanlända.

Carlos Diaz tips till professionella som introducerar nyanlända flyktingar:

- Arbetsmiljö och inkluderande klimat hänger ihop med hur bemötandet av nyanlända är. Börja i den egna verksamheten. Hur ser det ut hos oss? Varför ser det ut så? Ska vi ha det så?
- Utbilda all personal om heteronormen och sexuell läggning

- Gör upp med den egna rädslan och reflektera över vilka normer du signalerar
- Var noggrann med vilka tolkar som används. De auktoriserade har tystnadsplikt, vilket inte anhöriga eller kamrater har, de ska vara opartiska och göras medvetna om varför man använder ett könsneutralt språk
- Se över informationen – finns där material om sexuell läggning och om mänskliga rättigheter? Finns olika familjesituationer synliga? Är det lättläst?

Det sägs att...

I samhället finns starka åsikter, föreställningar och fördomar om homo- och bisexualitet. Om de inte granskas tenderar de att bli "sanningar". Testa ditt kritiska sinnelag. Håller följande resonemang?

DET SÄGS ATT...sexualitet är inget man kan ta upp på svenskundervisningen. Uppgiften är att förbereda folk för arbetslivet.

SANNING: För det första är sexualiteten endast en del av den sexuella läggningen. För det andra är osynliggörandet av homo- och bisexualitet i till exempel läromedel ett sätt att upprätthålla heteronormen. Konsekvensen blir att homo- och bisexuella görs till avvikare, sådana som är konstiga.

DET SÄGS ATT... flyktingarna som kommer har fullt upp med andra problem. Det kan bli väl rörigt om man börjar prata om deras sexuella läggning också.

SANNING: En del av de nyanlända är homo- och bisexuella, även om deras asyl beviljats av andra skäl. Det hjälper inte dem att inte tydliggöra att alla – oavsett sexuell läggning – har samma rättigheter.

DET SÄGS ATT... det är komplicerat att ta upp sexuell läggning med nyanlända på grund av många kulturers negativa syn på homosexualitet.

SANNING: Detta faktum gör det desto viktigare att ta upp sexuell läggning. De nyanlända som är homo- och bisexuella kan bära med sig denna negativa syn och tystnad kan förstärka den. Enligt svensk lag får ingen diskrimineras på grund av sexuell läggning.

DET SÄGS ATT... som svensk myndighetsutövare går det inte att lyfta olika särintressen.

Ska vi prata om homosexuella får vi ta upp sportfiske också. Det håller inte.

SANNING: En myndighetsperson ska vara professionell och korrekt. Det betyder till exempel att alla – oavsett om det är en homo-, bi- eller heterosexuell person – ska bemötas på ett likvärdigt sätt. Att utgå från att alla är heterosexuella är inte ett objektiva förhållningssätt – det exkluderar vissa människor. Dessutom måste svenska myndigheter enligt grundlagen aktivt motverka diskriminering, t.ex. på grund av sexuell läggning.

DET SÄGS ATT... självklart finns det en stor medvetenhet om diskriminering, de nyanlända får mycket information om detta. Men då betonas naturligtvis diskriminering på grund av etnicitet eftersom det är det som är relevant för den här målgruppen.

SANNING: Nyanlända kan beröras av flera diskrimineringsgrunder. En människas identitet är komplex. En nyanländ kan vara både lesbisk, funktionshindrad – och kurd.

Språk som kränker

Kränkande jargong om bland annat sexuell läggning är vanligt förekommande i olika miljöer. En studie från 2007, "Verbal Abuse in School", visar att verbal aggression uttrycker både dominans, kontroll och heteronormativ maskulinitet – att man är en "riktig man" med "rätt" sorts sexuell läggning. Konsekvenserna av detta språkbruk är enligt undersökningen flera. Enskilda far illa, det skapar vantrivsel i allmänhet, samt alla görs medvetna om att det är heteronormen som gäller.

Läs hela undersökningen på: www.ki.se

Du och "de andra"

Är det bara "de främmande" som styrs av kulturella värderingar? I diskussioner om bland annat hedersrelaterat våld hänvisas ofta till den "kulturella bördan" som människor från andra håll i världen tyngs av. Men hur kulturstyrda är svensarna själva? I normen om svenskhet ingår sociala koder för vad man tycker och hur man agerar som svensk. Vi är stolta över vår demokrati och våra mänskliga rättigheter, bland annat. Ofta är bilden av oss själva som folk positiv medan bilden av "de andra" är negativ. Hur kommer det sig? I rapporten "Det trodde jag inte om Sverige" En studie om arbetsmarknadssituationen för hbt-personer med etnisk minoritetsbakgrund", ges tillfälle att reflektera över detta. Läs mer på: www.rfsl.se

Hedersrelaterat våld mot ungdomar

De finns – men de är osynliggjorda och utan samhällets stöd. Homo- och bisexuella ungdomar som utsätts för hedersrelaterat våld på grund av sin sexuella läggning är mycket utsatta och mår väldigt dåligt. Det visar en kartläggning som RFSL Rådgivningen Skåne utförde på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne län 2004.

Homo- och bisexuella ungdomar kan riskera våld, hot och utfrysning av sina familjer och släktingar – oberoende av vilken kategori ungdomens familj och släkt tillhör. Samtidigt lyser råd, stöd och åtgärder riktade mot denna grupp nästan helt med sin frånvaro. Kartläggningen slår bland annat fast att det inom socialtjänsten, på ungdomsmottagningar och hos polisen i princip inte finns någon beredskap alls för den här gruppen ungdomar.

Läs hela rapporten på: www.rfslradgivningen.se
Läs mer om heder på: www.heder.nu

Heteronormen i läromedel

I flera av de läroböcker som riktar till kursdeltagare på SFI, Svenska för invandrare, är homo- och bisexualitet helt osynligt. Däremot finns hundratals exempel där heterosexuella manifesteras i texter och illustrationer. När familjer eller par omnämns handlar det om heterosexuella familjer. När diskriminering tas upp nämns inte diskriminering på grund av sexuell läggning. Däremot tar kursböckerna fasta på jämställdhet och etnicitet. Personer i olika exempel har namn från olika delar av världen, kvinnor är chefer och män tar hand om barn.

Det framkom i ett examensarbete av Sara Lövestam från Södertörns Högskola 2006: "Jag inriktar mig inte på sexualundervisning – En studie av attityder till homosexualitet i undervisning och läromedel på SFI."

Neutral eller heteronormativ?

På frågan om hur man tar upp heteronormativitet och homosexualitet i klassrummet svarade flera SFI-lärare att de inte tänkt på saken förrän de fick frågan. Många lärare tyckte att det var svårt att tala om homosexualitet med sina elever. Det framgår av "Jag inriktar mig inte på sexualundervisning – En studie av attityder till homosexualitet i undervisning och läromedel på SFI". En annan vanlig synpunkt bland lärarna var att "homosexualitet inte är någon stor sak" – därför behöver detta inte synliggöras. Ytterligare synpunkter var att man på SFI inte sysslar med sexualundervisning eller talar om sex med okända människor. På frågor om lärarrollen hänvisar flera personer till att det är en neutral roll som ska vara tolerant mot allt och alla. Vid närmare analys innebar det "ett svenskt heterosexuellt vi" som tolererar "de andra".

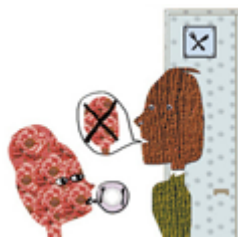
I studien konstateras att lärare, precis som alla andra, inklusive de homo- och bisexuella eleverna, matas med budskapet att heterosexuallitet är så överväldigande vanligt att homosexualitet inte ens är värt att nämna. Med undantag för när diskussionsämnet är sexuella avvikelser. Detta budskap gör det lätt att i undervisningen upprätthålla synen att homosexualitet är något avvikande och oviktigt.

Demokrati och värderingar

Målet med SFI är förstås språkinläring. Men det finns också målformuleringar som säger att eleverna ska göras förtrogna med normer och värderingar i det svenska samhället. Läraren har bland annat till uppgift att förmedla, diskutera och sanktionera grundläggande värden om demokrati och allas lika värde. Kränkningar och trakasserier på grund av bland annat sexuell läggning ska enligt läroplanen motarbetas. Läs mer på: www.skolverket.se

Litteratur- och länktips

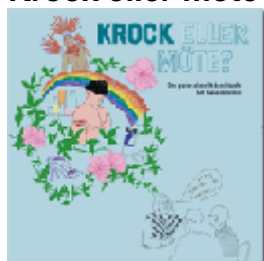
Lättläst om diskriminering

"Alla människor har lika värde" heter ett lättläst utbildningsmaterial om diskrimineringsgrunderna och vad man kan göra om man blir diskriminerad. En av skrifterna vänder sig direkt till nyanlända,

den andra är en handledning för dem som arbetar med introduktion. Materialet kan laddas ner på: www.homo.se

Krock eller möte?

Hur gör man principerna om alla människors lika värde till praktik? I böckerna "Krock eller Möte, Om professionellt bemötande och

Heteronormen" och "Fritt fram! Homo, bi & hetero på jobbet" sätts sexuell läggning och heteronormativitet i fokus. Praktiska exempel och verktyg för den som vill bli ännu bättre i sitt jobb. Böckerna kan beställas kostnadsfritt på: www.frittfram.se

Under ytan

Projektet "Under ytan" handlade om att förstå och förändra normer och värderingar i skolan. I Under ytans material diskuteras huruvida frågor om sexuell läggning och heteronormen ska ingå i all undervisning eller om ska det behandlas som ett separat tema? Både och, är svaret för att nå framgång. Läs mer på: www.ytan.se

Heteromallen under lupp

I boken "Hetero" går Sandra Dahlén på jakt efter svaret på frågan om varför just heterosexualitet betraktas som det enda naturliga, normala och önskvärda. Hon går igenom heteromallen, forskning, olika tiders synsätt och ställer etablerade uppfattningar om kvinnligt, manligt och heterosexualitet på ända. Boken spänner över bland annat politik, religion och biologi och tar också itu med vanföreställningar och homofobi. Hetero har getts ut av förlaget Tiden.

Roligt med Respekt

Vill du och eleverna ha riktigt kul medan ni diskuterar diskriminering? Då kan seriemagasinet Respekt rekommenderas. Där finns serier av bland andra Nina Hemmings-son på temat diskriminering och kränkande behandling. Serie-albumet är framtaget

av Delegationen för mänskliga rättigheter tillsammans med ombudsmännen mot diskriminering och Barn- och elevombudet. Tidningen kan laddas ner på: www.homo.se

Ordlista

Bisexualitet - förmåga att bli kär, förälskad i och attraherad av en person oavsett kön

Diskriminering - osaklig särbehandling på grund av sexuell läggning. Andra diskrimineringsgrunder är kön, religion, etnisk tillhörighet och funktionshinder. På www.homo.se finns ytterligare information.

Hbt - samlingsbegrepp för homosexuella, bisexuella och transpersoner. Transpersoner är i sin tur ett samlingsnamn på könsöverskridare, till exempel transvestiter och transsexuella.

Heteronormen - föreställningen att alla är heterosexuella och att detta är det självklara och önskvärda sättet att leva. En av utgångspunkterna är förväntningar om manlighet och kvinnlighet som varandras motsatser och komplement. Heteronormativitet handlar om makt. Den som tillhör normen har privilegiet att vara något mer än sin sexuella läggning och har även makten att bedöma vad som är annorlunda och icke önskvärt. De som överskrider gränser för heterosexualitet uppfattas som avvikande.

Heterosexualitet - förmåga att bli kär, förälskad i och attraherad av en person av motsatt kön

Homofobi - en ideologi, en uppfattning eller en medveten värdering som ger uttryck för en starkt negativ syn på homosexualitet eller på homo- och bisexuella människor.

Homosexualitet - förmåga att bli kär, förälskad i och attraherad av en person av samma kön

Komma ut - en livslång process. En person kommer ut vid varje nytt tillfälle då omgivningen inte känner till personens sexuella läggning. Begreppet härrör från engelskans "coming out of the closet".

Sexuell läggning - heterosexualitet, homosexualitet och bisexualitet

Trakasserier - kan vara förolämpningar av en person eller dennes familj. Det kan också exempelvis vara utfrysning, undanhållande av information eller fysiskt våld.

